

**HOMILADORLIK VAQTIDA KUZATILADIGAN O'ZGARISHLAR VA
ULARNI ANIQLASH: GUMONLI, EHTIMOLGA YAQIN VA SHOSHILINCH
BELGILAR. TASHQI VA ICHKI AKUSHERLIK TEKSHIRUVINI
O'TKAZISH.**

Junaydullayeva Mahliyo O'ktam qizi

2-son Farg'ona Abu Ali Ibn Sino nomidagi

Jamoat salomatligi texnikumi "Maxsus fanlar" kafedrasida o'qituvchisi

Annotatsiya: Ushbu maqolada Homiladorlik vaqtida kuzatiladigan o'zgarishlar va ularni aniqlash: gumonli, ehtimolga yaqin va shoshilinch belgilar. Tashqi va ichki akusherlik tekshiruvini o'tkazish haqida aytib o'tilgan va muallif tomonidan tavsiyalar berilgan.

Kalit so'zlar: Ob'ektiv tekshiruv, Sub'ektiv tekshiruv, UTT

Homilador ayollarni erta o'z vaqtida nazoratga olish, homilador ayollarning sog'lig'ini doimiy ravishda nazorat qilish, homilador ayollarni har tomonlama tekshiruvdan o'tkazish va somatik kasallik aniqlanganda kasalliklarni davolash, homilador ayol hujjatlarini to'ldirish, perinatal tekshiruvni o'tkazish, homilador ayolni «xavfi yuqori guruhga» aloqadorligini aniqlash, homilador ayollarga tug'ruqdan oldingi patronaj ishlarini tashkil etish, homilador ayollarni mehnat sharoitini o'rganish, homilador ayollarga o'z vaqtida tug'ruq muddatini va tug'ruqdan oldingi ta'til vaqtini aniqlash, o'z vaqtida malakaviy davolashni ta'minlash, homilador ayollarni tug'ruqqa ruhan va jismonan tayyorlash, «Onalar maktabi»da mashg'ulotlar o'tkazishni tashkil qilish va mashg'ulotlar olib borish, tug'ruqdan keyin ayollar salomatligini tiklashda yordam berish va nazorat qilish. Homiladorlik oddiy tekshirish anamnez yig'ish, palpatsiya) va murakkab tekshirish usullari (laboratoriya, apparatlar) yordamida ham aniqlanadi. Anamnez yig'ayotganda ayolning yoshi reproduktiv va shikoyatlariga (hayz ko'rmay qolishi yoki hayz siklidagi o'zgarishlar, ko'ngil aynish, qayd qilish, uyquga

moyillik, ta'm sezishni o'zgarishi, sut bezlarining dag'allashishi va h.k.) alohida e'tibor berish kerak. Homilasi bor ayolning ishlash va yashash sharoitini yaxshilash zarurati tug'iladi, chunki bu holat ayol salomatligi va homila rivojlanishiga katta ta'sir ko'rsatadi. Ayol va erning irsiy kasalliklari haqidagi ma'lumotga ega bo'lish lozim. Ayol tanada kechirgan kasalliklaridan to'la xabardor bo'lish hayz ko'rish funksiyasining xarakteri haqidagi ma'lumot (hayz ko'rishning boshlanishi, sikl xarakteri, so'nggi hayzning vaqti) jinsiy apparat funksiyasida patologik o'zgarishlar borligi hisobga olinadi, bu esa homiladorlik muddati haqida aniq fikrlashga yordam beradi. Reproduktiv funksiya haqidagi batafsil ma'lumotlar haqiqiy homiladolikning aniqlashda va tug'uruq asoratlarning oldini olishga yordam beradi. Ob'ektiv tekshirish usullari umumiy, ayol sog'lig'I haqidagi ma'lumot hamda akusherlik tekshiruvlarida iborat. Bunda homila borligi, uning kattaligi va homilaning tuzilishi haqida ma'lumot yig'iladi. Homiladorlikning belgilari tashxis qo'yish darajasiga ko'ra 3 guruxga bo'linadi: taxminiy, aniq va ishonchli.

Taxminiy belgilarga sub'ektiv o'zgarishlar kiradi:

- So'lak oqishi, ko'ngil aynishi, nahorda qusish, ishtahaning o'zgarishi, ba'zi ovqatlarning yoqmasligi, achchiq va sho'r ovqatlarga ehtiyoj, dispeptik o'zgarishlar, qabziyat;
- Asab sistemasining funksional o'zgarishi: tez ta'sirlanish, hid sezuvchanlikning ortishi, eshituvning yaxshilanuvi, yig'loqi ob'lib qolish;
- Moddalar almashinuvidagi o'zgarishlar: qorin hajmining kattalashishi, pigmentlar

hosil bo'lishi;

- Homiladorlik chandiqlarining hosil bo'lishi.

Aniq belgilarga sut bezlari va jinsiy a'zodagi ob'ektiv o'zgarishlar kiradi. Bu belgilar nafaqat homiladorlikda, balki ginekologik kasalliklarda ham uchraydi. Ularga:

- hayz ko'rmay qolishi
- qin, bachadon va sut bezlaridagi o'zgarishlar;
- laboratoriya reaksiyalari natijalari kiradi.

Ishonchli belgilar homiladorlikning aniq ekanligidan dalolat beradi. Homilaning holati turli tekshiruvlar orqali aniqlanadi. Bu tekshirishlarni shartli ravishda quyidagicha tas'niflanadi:

- homila yoki uning qismlarini aniqlash;
- homilani yurak urishini eshitish;
- homilaning faol harakatini aniqlash.

Homiladorlik qo'shimcha tekshirish usullari yordamida ham tasdiqlanishi mumkin. UTT (UZI), rentgenografiya hamda laboratoriya tekshirishi qo'shimcha tekshirish usullari hisoblanadi. Hozirgi vaqtda homiladorlikni tez aniqlaydigan, ayollarning o'zlari foydalanishlari mumkin bo'lgan test sistemasi mavjud.

Tashqi akusherlik tekshiruvining 4 usulini bilish va ularni bajara olish shart. Bu usul yordamida homilaning bachadonda joylashishi, vaziyati, ko'rinishi va oldinda keluvchi qismi aniqlanadi.

Jihozlar: kushetka, ayolning shaxsiy kartasi.

Muolajaning bajarish tartibi

▪ Ayolga muolaja maqsadi tushuntiriladi. Uni kushetkaga oyoqlari tizza va chanoq – son bo'g'imlaridan bukilgan holda yuqoriga qarab yotishi kerakligi aytiladi;

▪ O'lov olayotgan tibbiyot xodimi homilador ayolning o'ng tomonida turib, unga yuzma-yuz bo'ladi.

I usul. Bu usul yordamida bachadon tubi balandligi va homilaning bachadon tubida joylashgan qismi aniqlanadi.

Bunuing uchun ikkala qo'lning kaftlari bachadon tubiga qo'yiladi, barmoqlar asta-sekin bosilib yaqinlashtiriladi va bachadon tubi balandligi hamda homilaning bachadon tubida joylashgan qismi aniqlanadi.

II usul. Bu usul yordamida homilaning umurtqa pog'onasi va tana mayda qismlarining turishiga qarab, uning qanday holatda ekanligi aniqlanadi, buning uchun ikkala qo'l kaftlari bachadon tubidan ikki yoniga o'tkaziladi. Ikkala qo'l barmoqlari navbatma-navbat bosib ko'rish yo'li bilan bachadon paypaslanadi. Bu usul bilan homilaning orqasi va tanasining mayda qismlari aniqlanadi. Homilaning orqasi paypaslanganda tekis yuzani, mayda qismlari esa unga qarama-qarshi tomonda uncha katta bo'lmagan harakatlanuvchi do'mboqchalarni tashkil qiladi. Agar homilaning umurtqa pog'onasi ayolning chap biqinida joylashgan bo'lsa bu birinchi ko'rinish bo'ladi. Agar homilaning umurtqa pog'onasi ayolning o'ng biqinida joylashgan bo'lsa bu ikkinchi ko'rinish deyiladi.

Homilaning umurtqa pog'onasi bachadon old devorida joylashgan bo'lsa old ko'rinish, orqa devorda joylashgan bo'lsa orqako'rinish deyiladi.

III usul. Bu usul yordamida homilaning oldinda keluvchi qismi aniqlanadi. Tekshirish quyidagicha o'tkaziladi: akusher homiladorning oyoq tomonida turgan holda ikkala qo'li bilan bachadon pastki qismining o'ng va chap tomoniga kaftlarini qo'yadi va pastga qarab asta-sekin harakatlantirib boradi, bunda tekshiruvchi qo'lini homilaning oldinda keluvchi qismi bilan chanoq kirish qismigacha uzatadi va shu usulda paypaslash yordamida oldinda keluvchi qismi va uning turish holati aniqlanadi. Bu usulda homila boshi qattiq, dumaloq yirik qism bo'lib, dumbalari esa yirik bo'lgani bilan qo'lga yumshoq unnaydi.

IV usul. Bu usul yordamida homilaning oldinda joylashgan qismi (bosh, dumba, homila ko'ndalang vaziyatda turib qolganda oldinda keluvchi qism yo'q) aniqlanadi.

Buning uchun homilador ayolga orqa bilan turib, ikkala kaftini bachadon pastki segmentiga – o'ng va chap tomonlariga qo'yadi, barmoqlar uchi simfizga tegib turadi. Tekis barmoqlar bilan sekin-asta chanoq bo'shlig'iga qaratib barmoqlar sirg'altiriladi va homilaning oldinda joylashgan qismi, uning balandligi aniqlanadi.

Homila joylashishining quyidagi turlari farqlanadi:

- Bosh chanoqqa suqilgan;
- Bosh chanoqqa kichik o'lcham bilan joylashgan;
- Bosh chanoqqa katta o'lcham bilan joylashgan;
- Bosh kichik chanoq bo'shlig'ida joylashgan.

Tashqi akusherlik tekshiruvining 4 usuli yordamida olingan xulosalar ayolning shaxsiy kartasiga yoziladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1.YA.N. Allayorov."Onalikda hamshiralik parvarishi" Toshkent 2012

2.YA.N. Allayorov "Akusherlik" Toshkent, 2008

3.M.F. Ziyaeva, G.Mavlonova "Ginekologiya" Toshkent, 2007.

Qo'shimcha adabiyotlar:

4.YA.N.Allayorov "Reproduktiv salomatlik va kontratseptiv texnologiya" Toshkent , "Istiqlol" nashriyoti 2005 yil.

5.A.A. Qodirova, M.X.Kattaxo'jaeva "Akusherlik amaliyoti",Toshkent, 2001

6.R.Xo'jaeva, X.Saburov. "Homiladorlik ayol va emizikli onaning hayot tarzi" Toshkent, 1991 yil.

7.V.I.Bodyajina, "Akusherlik" Meditsina, 2000.

8.N.E.Kretova, L.M.Smirnova "Akusherlik va ginekologiya" Toshkent "Ibn Sino" nomidagi nashriyoti 1991 yilA.

9.P.Kiryushchenko, X.S.Saburov "Akusherlik seminari" Meditsina 1984 y

10.YA.N.Allayorov "Akusherlik va ginekologiya fanidan test savollari va masalalar to'plami». Toshkent. 1996 y.

11.A.A.Qodirova , V.E. AshurovaM.X. Kattaxo'jaeva, D.A. Abdullaeva "Akusherlikdagi jarrohlik amaliyoti». Toshkent. Ibn Sino nomidagi tibbiyot nashriyoti. 1999 yil.

16.Internet saytlar:

www.Ziyonet,